

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Філософський факультет
Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-
педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов

«_____» _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 29 – Міжнародні відносини _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 291 «Міжнародні відносини, суспільні
_____ комунікації та регіональні студії» _____
(шифр і назва)

освітньо-професійні програми «Міжнародні відносини» _____

«Міжнародні відносини та регіональні студії», _____

«Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» _____

(шифр і назва)

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни _____ **ОБОВ'ЯЗКОВА** _____

(обов'язкова / за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“ _____ ” _____ 2018 року, протокол № _____

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Подольська Т. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б.Шада

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б.Шада

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б.Шада

Перепелиця О.М.

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “ _____ ” _____ 2018 року № _____

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Григорова-Беренда Л.І.

_____ (підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія української та зарубіжної культури» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалавра «Міжнародні відносини», «Міжнародні відносини та регіональні студії», «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань студентів з історії та теорії української культури, ознайомлення з головними проблемами історико-культурного процесу в Україні в європейському та загальносвітовому контекстах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формувати у студентів особистісне світоглядне розуміння феномена культури та власного місця в ній;
- сприяти розвитку патріотичної свідомості студентів і формуванню дбайливого ставлення до вітчизняної культурної спадщини;
- виховувати толерантне, шанобливе ставлення до представників інших культур;
- на прикладі культурологічного матеріалу вдосконалювати у студентів навички логічного мислення і самостійної роботи.

1.3. Кількість кредитів – 4 кредити.

1.4. Загальна кількість годин –120 години.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова
Денна форма навчання
Рік підготовки – 1-й
Семестр –1-й
Лекції – 32 год.
Семінарські заняття – 16 год.
Самостійна робота – 72 год.

1.6. Заплановані результати навчання

- знання вихідних й найчастіше вживаних культурологічних понять та термінів;
- збирати, систематизувати інформацію, здійснювати порівняльний аналіз та використовувати її у практичній діяльності;
- розуміння основних періодів та головних подій історії української культури, найвідоміших її представників та видатних шедеврів;
- уміти дати загальну характеристику провідних ідейно-художніх течій і стилів як вітчизняної, так і світової культури;
- усвідомлення проблем й перспектив української культури на зламі тисячоліть.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1 Сутність та витоки української культури в контексті розвитку світової культури.

Тема 1. Поняття, сутність та функції культури.

Предмет курсу, його мета та завдання. Організація вивчення курсу. Методологічне підґрунтя розуміння культури. Людиномірність поняття „культура”. Культура та суспільство, культура та природа: подібне та відмінне. Порівняльний аналіз понять „культура” та „цивілізація”. Функції культури.

Історико-культурний процес. Історична типологія: культура первісного ладу, давньосхідна, антична, середньовічна, ренесансна культура, культура Нового часу та Просвітництва, культура XIX і XX ст., культура початку XXI ст. як основні етапи історико-культурного процесу.

Феномен української культури та його генеза.

Тема 2. Витоки та джерела вивчення української культури.

Культуротворчі чинники формування української культури. Прадавні культури на теренах України (мізинська, ямна, катакомбна культури). Трипільська культура. Початок етногенезу слов'ян. Культура кочових племен

кіммерійців, скіфів та сарматів. Культура Давньої Греції. Особливості зарубинецької та черняхівської культур. Стародавня культура східних слов'ян дохристиянської доби. Салтівська культура.

Тема 3. Культура Середньовіччя та Київської Русі (IX – початок XIV ст.).

Географічне і геополітичне становище України–Русі. Особливості середньовічної культури (Схід-Захід). Теоцентризм. Романський та готичний стилі. Вплив Візантії на становлення давньоруської культури. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі. Цивілізаційно-релігійний вибір Русі за часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого та його відображення в мистецтві Київської Русі. Християнська церква в Київській державі.

Архітектура як „застигла поетика” давньоукраїнської культури. „Золоті ворота” в Києві. Хрестокупольна конструкція храму. Софійський собор. Тип вежаподібного храму (П'ятницька церква в Чернігові). Дерев'яні культові та побутові споруди. Мозаїка: композиція та технічні прийоми.

Ремесло Київської Русі: зернь, скань, емаль, зброярство.

Писемність та письмова культура на Русі. Просвіта та освіта на Русі. Феномен літопису. „Повість минулих літ”. „Слово о полку Ігоревім”. Духовна література. Усна народна творчість: основні сюжети та герої. Освіта і книжкова справа в українській культурі XIII – першої половини XIV ст. Література. Літописання. Церковно-літературні твори. Світська література. Образотворче мистецтво. Архітектура. Музика. Театр XIII–XIV ст.

РОЗДІЛ 2. Історико-культурна спадщина України: минуле та сучасність.

Тема 4. Культура України доби Відродження та Реформації (XIV – перша половина XVII ст.).

Українські землі в протистоянні Сходу і Заходу. Антропоцентризм та гуманізм Відродження. Втрата державності і периферія культурного життя.

Культурно-політичне життя українських земель під владою Великого князівства Литовського. Соціальне розшарування населення. Литовські статuti. Розвиток міст і торгівлі. Магдебурзьке право. Цеха і братства. Міжетнічні і міжрелігійні відносини. Розвиток кириличного друкарства. Братства і реформа церкви і освіти. Полемічна література. Розвиток фортифікаційної та культової архітектури. Образотворче мистецтво. Загальний вплив ренесансної культури.

Тема 5. Культура України доби Просвітництва (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).

Козацтво як явище історії і культури. Козацький стан, лицарський етос. Побут. Козацька демократія. Козацьки літописи. Пісні і думи. Розвиток освіти. Києво-Могилянська Академія. Харківський колегіум. Українське бароко. Українська література XVII-XVIII ст. Музика і театр. Образотворче мистецтво. Барокова архітектура. Епоха Просвітництва та її вплив на культуру України. Класицизм. Феофан Прокопович. Григорій Сковорода.

Тема 6. Національно-культурне Відродження (кінець XVIII ст. – початок XX ст.) у контексті основних тенденцій розвитку культури Західної Європи XIX ст.

Питання «оновленого» буржуазного суспільства. Науковий прогрес та ситуація людини у західноєвропейському культурному просторі. Ліквідація автономії і вплив соціально-політичного життя на стан національної культури. Архітектура і будівництво XIX ст. Нові вищі навчальні заклади і культурні центри. Харківський університет – колыска романтичної культури і науки. Український романтизм і національна ідея. Культурний рух 30-х – 40-х рр. «Руська Трійця», Кирило-Мефодіївське товариство. Українська романтична література XIX ст. Урбанізація. Громадсько-політичні рухи другої пол. XIX – поч. XX ст. Національний рух. Громади – осередок національного культурного життя. Москвофіли і народівці. Наука. Епоха реалізму. Література. Театр. Музика. Живопис. Україна на зламі століть.

Наукове Товариство ім. Шевченка. Модерн. Неоромантизм. Національна проблема/питання, етнічна/політична спільність.

Тема 7. Культура України ХХ – початку ХХІ ст. та мейнстріми світової культури.

Освіта і культура в 20-х рр. Харків – центр української культури і літератури. ВУАН. Пролетарська маскультура. Український авангард. Драматургія і театр. Авангардний живопис. Мистецтво кіно. Архітектура. Утвердження тоталітаризму. Ідеологія і контроль у сфері мистецтва. Пропагандистський кінематограф. Соціалістичний реалізм. Українська культура за часів Другої світової війни. Культура України в повоєнні часи. Боротьба з «українським буржуазним націоналізмом». «Ждановщина», «Лисенківщина». Дисидентство. Розвиток науки і техніки. Театр. Кінематограф. Література. Живопис. Культура повсякденності. Відродження української національної культури. Тенденції і специфіка розвитку сучасної української культури. Національно-культурна ідентичність. Український постмодерн. Література. Образотворче мистецтво. Театр. Кіно. Архітектура. Музика. Мода. Реформи освіти.

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Усього годин	Лекції	Семінарські заняття	Самост. робота
	Розділ 1				
1	Поняття, сутність та функції культури	12	2	2	8
2	Витоки та джерела вивчення української культури	18	4	2	12
3	Культура Середньовіччя та Київської Русі	14	4	2	8
	Разом за розділом 1	44	10	6	28
	Розділ 2				
4	Культура України доби Відродження та Реформації	14	4	2	8
5	Українська культура доби Просвітництва	14	4	2	8
6	Національно-культурне Відродження у контексті основних тенденцій розвитку культури Західної Європи ХІХ ст.	21	6	3	12
7	Культура України ХХ – початку ХХІ ст. та мейнстріми світової культури.	27	8	3	16
	Разом за розділом 2	76	22	10	44
	Усього	120	32	16	72

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття, сутність та функції культури	2
2	Витоки та джерела вивчення української культури	2
3	Культура Середньовіччя та Київської Русі	2
4	Культура України доби Відродження та Реформації	2
5	Українська культура доби Просвітництва	2
6	Національно-культурне Відродження у контексті основних тенденцій розвитку культури Західної Європи ХІХ ст.	2

7	Культура України ХХ – початку ХХІ ст. та мейнстріми світової культури.	4
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Укласти самостійний конспект з проблемно-пошукових питань, підготуватись до дискусії.	8
2	Відвідання Історичного або Археологічного музею, написання творчого есе.	12
3	Укласти самостійний конспект з опрацьованого першоджерела.	6
4	Підготуватись до поточного контролю	4
5	Підготовка термінологічного словника з опрацьованих тем	6
6	Відвідання Художнього музею, написання творчого есе, підготовка презентації.	8
7	Відвідання музеїв сучасного мистецтва, написання творчих есе, укладання самостійного конспекту з опрацьованого першоджерела,	8
8	Підготовка до поточного контролю.	4
8	Індивідуальні завдання	16
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання (16 год.) (кресворд, словник, рецензія першоджерела)

1. Історія української культури в наукових дослідженнях.
2. Особливості накопичення знань, розвитку технологічних можливостей людства у найдавніший (доцивілізаційний) період.
3. Зміст, значення неолітичної революції. Неолітична революція на землях сучасної України. Трипільська культура.
4. Проблема етногенезу українців у вітчизняній та зарубіжній історіографії.
5. Передслов'янське населення України, його матеріальна та духовна культура.
6. Вплив християнства на духовну культуру Київської Русі.
7. Літературні пам'ятки Київської Русі, їх історичне значення. «Повість минулих літ» – видатна пам'ятка духовної культури Київської Русі.
8. Архітектура та образотворче мистецтво Київської Русі.
9. Науково-технічні знання у Київській Русі.

10. Духовна культура Галицько-Волинської Русі.
11. Українська культура XIV-XVI ст. та її здобутки.
12. Український Ренесанс кінця XVI - першої третини XVII ст. та його особливості.
13. Розвиток освіти та науково-технічних знань в Україні в XIV - першій половині XVII ст.
14. Початок книгодрукування в Україні.
15. Церковна та культурно-просвітницька діяльність П. Могили.
16. Козацькі літописи – визначна пам'ятка духовної культури України.
17. Козацьке бароко та його характерні риси.
18. Діяльність братських шкіл в Україні.
19. Києво-Могилянська академія – важливий осередок духовної культури українського народу.
20. Українське бароко другої половини XVII-XVIII ст.
21. Культура Слобідської України другої половини XVII-XVIII ст.
22. Творчий внесок Г. Сковороди у духовну культуру українського народу.
23. Передумови, сутність наукової революції XVII ст., її прояви на українських етнічних землях.
24. Роль Харківського університету в розвитку української культури.
25. І. Котляревський – визначний діяч української культури.
26. Т. Шевченко та розбудова української культури в XIX ст.
27. Ідеї українського відродження в діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.
27. Діяльність «Руської трійці».
28. М. Драгоманов і національно-культурне відродження в Україні другої половини XIX ст.
29. І. Франко – видатний діяч української культури.
30. Творчий внесок Л. Українки у духовну культуру українського народу.
31. Ідеї українського національно-культурного відродження у творчості О. Потебні.
32. Визначні постаті, основні науково-технічні досягнення в Україні доби промислової революції.
33. М. Грушевський і національно-культурне відродження в Україні кінця XIX - початку XX ст.
34. М. Лисенко - визначний діяч музичної культури України.
35. Культурно-просвітницька діяльність Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка.
36. Наукові відкриття в Україні кінця XIX - початку XX ст. та їх вплив на соціальні відносини.
37. Українізація в 1920-х рр. та її значення для культурного розвитку України.
38. «Розстріляне відродження» 20-30-х років XX ст.

39. Олександр Довженко – основоположник українського кіномистецтва.

40. Л. Курбас та українське театральне мистецтво 20-х років ХХ ст.

41. Наукові теорії В. Вернадського.

42. Внесок українських науковців у розгром німецько-фашистських загарбників.

43. Особливості радянської державної політики у сфері культури, науки і техніки.

44. Культура Незалежної України.

7. Методи контролю

Поточна оцінка знань студентів на семінарських заняттях (фронтальне та індивідуальне опитування, доповідь, презентація, участь у дискусії, тестування, поточні контрольні роботи), оцінка за виконання індивідуальних робіт (творчі есе, термінологічні кросворди, словники), оцінка підсумкової екзаменаційної роботи.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екз. робота	Сума	
Розділ 1			Розділ 2				Разом			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Інд. завд.			
5	10	5	5	10	10	15	10	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко В. Історія світової та української культури. – К., 2000.
2. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
3. Історія української культури: у 5-ти т. – К., 2000. – Т.1
4. Історія української культури. Комплекс навчально-методичних матеріалів для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей /Укл. Кравченко В. В., Чорний Д. М., Чугуєнко М. В. — Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. — 40 с.
5. Історія української та зарубіжної культури: Навч. посібник // За ред. С. Клапчука. – К., 2001.
6. Кононенко П.П. Українознавство. – К., 1996.
7. Кучерук Д.Ю. Українці в контексті культурно-історичних доль слов'ян. // Історія світової культури. Культура світових регіонів. – К., 1997.
8. Крип'якевич І.П. Історія української культури. – К., 1994.
9. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / за ред. проф. А. Яртися, проф. В. Мельника. – Л., 2005.
10. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
11. Марченко М.І. Історія української культури. З найдавніших часів до середини ХУІІ ст. – К., 1961.
12. Меланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.
13. Наумко В.І., Артюх Л.Ф., Горленко В.Ф. та ін. Культура та побут населення України. – К., 1993.
14. Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.
15. Пономарьов А. Українська етнографія. – К., 1994.
16. Попович М. Національна культура нації / М.Попович. – К., 2001.
17. Попович М.В. Нарис історії культури України /М.В.Попович. – К., 1998.
18. Русанівський В.М., Вервес Г.Д., Гончаренко М.В. та ін. Культура українського народу. Навч. посібник. – К., 1994.
19. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
20. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. Навч. посібник // Бичко А.К., Ігнатенко П.І., Феоктистов А.М. та ін. – К., 1993.
21. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник // За ред. М.М. Заковича. – К., 2001.
22. Теорія та історія світової та вітчизняної культури. Підручник (Горбач Н.Я., Гелів С.Д., Російська З.П. та ін.) – Львів, 1992.
23. Попович М.В. Нариси історії культури України. – К., 1998.
24. Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
25. Українська культура: історія і сучасність. – Львів, 1994.
26. Українська та зарубіжна культура. Теорія, практика // Чорненький Я.Я. – Львів, 2002.
27. Українське народознавство. Навч. посібник // За ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р.Ф. Кирчіва. – Львів, 1994.

28. Феномен української культури: методологічні засади осмислення. – К., 1996.
29. Федорова І.І. Культурологія. – К., 2005.

Допоміжна література

1. Антична культура та вітчизняна філософська думка. – К., 1990.
2. Антонович О. Культура козацтва. – К., 1991.
3. Архітектура та її стилі. – К., 1967.
4. Білецький Л.О. Українське мистецтво другої половини ХУІІ – ХУІІІ ст. – К., 1988.
5. Білецький О.П. Український портретний живопис ХУІІ – ХУІІІ ст. – Львів, 1981.
6. Бокань В.А., Польовий Л.П. Історія культури України. – К., 1998.
7. Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди України. – К., 1988.
8. Борисовський Я.Е. Мифологический мир древних киевлян. – К., 1982.
9. Брайчевський М. Біля джерел слов'янської державності. – К., 1964.
10. Грищенко В. Людина і культура. – К., 2000.
11. Євнух В.Б., Ковальчук О.О. Українці в Канаді. – К., 1993.
12. Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в ХУІ – ХУІІІ ст. – К., 1983.
13. 3 української старовини. – К., 1991.
14. Запаско Я.П. Орнаментальне оформлення української рукописної книги. – К., 1960.
15. Знойко О.П. Міфи української землі та події стародавні. – К., 1968.
16. Ісаєвич Я. Братства та їх роль в розвитку української культури ХУІ – ХУІІІ ст. – К., 1966.
17. Ісаєвич Я. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. – К., 1983.
18. Історія українського мистецтва. В 6-ти т. – К., 1955-1970.
19. Історія української літератури. В 2-х т. – К., 1987-1988.
20. Історія української та зарубіжної культури / За ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – К., 1999.
21. Історія християнської церкви на Україні. – К., 1993.
22. Корінний М.М., Порапов Г.Г., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури – К., 2000.
23. Костомаров М. Слов'янська міфологія. – К., 1994.
24. Культура і побут населення України. – К., 1991.
25. Культура українського народу. – К., 1994.
26. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: поезія-проза-драма-есе / за ред. М.К. Насика. – К., 2001.
27. Липинський В. Релігія і церква в історії України. – К., 1993.
28. Лук'янов С.О. Українська та зарубіжна культура в схемах і таблицях. – Х., 2000.

- 29.Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури // Українська культура. 1991. № 2.
- 30.Моздир М.І. Українська дерев'яна скульптура. – К., 1980.
- 31.Наливайко Д.С. Україна і європейське відродження. – К., 1982.
- 32.Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – К., 1960.
- 33.Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К., 1992.
- 34.Овсійчук В.А. Майстри українського барокко. – К., 1991.
- 35.Основи законодавства про культуру. Українська культура. 1992. №6.
- 36.Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. – К., 1994.
- 37.Парандовський Я. Міфологія. – К., 1977.
- 38.Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. – К., 1993.
- 39.Поліщук Є.П. Історія культури: короткий довідник. – К., 2000.
- 40.Радевич-Винницький Я., Іванишин М. Мова і нація. – Дрогобич, 1994.
- 41.Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
- 42.Січинський В.Ю. Чужинці про Україну. – К., 1992.
- 43.Степовик Д.В. Скарби України. – К., 1990.
- 44.Теорія та історія світової і вітчизняної культури. – Львів, 1992.
- 45.Толочко П.П. Давньоруська народність: міф чи реальність?/ П.П.Толочко // Київська старовина. – 2000. – №1.
- 46.Толочко П.П. Древняя Русь. – К., 1987.
- 47.Українська культура: історія і сучасність / За ред. С.О. Черепанової – Львів, 1994.
- 48.Українська та зарубіжна культура / За ред. М.М. Заковича. – К., 2001.
- 49.Українське барокко та європейський контекст. Архітектура, образотворче мистецтво, театр музика. – К., 1991.
- 50.Ульяновський В.І. Релігія і духовна спадщина минулого. – К., 1989.
- 51.Федас О. Український вертеп. – К., 1988.
- 52.Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – К., 1988.
- 53.Чмихав М.О. Давня культура. – К., 1991.
- 54.Шевченко Т. Про мистецтво. – К., 1971.
- 55.Шиш Н.А. Культурно-національне питання на Україні у ХІХ ст. – К., 1991.
- 56.Шпорлюк Р.І. Українське національне відродження (ХVІІІ – ХХ ст.). – К., 1991.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Інформаційні ресурси

1. <http://history.franko.lviv.ua> – довідковий ресурс, на якому містяться першоджерела

2. <http://litopys.org.ua> – довідковий ресурс, на якому містяться першоджерела
3. <http://www.history.org.ua> – сайт Інституту історії України НАН
4. <http://pamjatky.org.ua> – український пам'яткоохоронний ресурс
5. <http://www.etnolog.org.ua> – сайт Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України